

Pa je bilo kmalu konec. Kovač je med drugo ropotijo našel svoj »štrment«, Tonček je pokazal s prstom, kateri ga boli, pa — pa — malo je zaškrtalo in on zacvil, pa je bil zob zunaj in z njim vse bolečine.

V Koritnikovo hišo se je pa zopet vrnil smeh podnevi, ponoči pa počitek in sen.

Prof. Fr. Pengov:

Obrtniki v naravi.

(Nadaljevanje.)

Slavni francoski opazovalec žuželk Fabre nam opisuje še zanimivejše tesarske mojstre.

Na hrastovem deblu se je zbudila k prvemu življenju drobna ličinka strigoševa (pravijo mu tudi hrastov kozliček). Z brezobnimi čeljusti gloje les pred seboj, ga požira in pušča za seboj kot mlevko. Vedno globočje se zariva v deblo, skozi katero vodi pot njenega življenja najmanj tri leta. Ne vidi, ne sliši, ne duha: kaj more vedeti stvarca, ki jo ločijo od sveta temne stene debelega hrasta, o svetu ali celo o prihodnosti? In vendar dela mala tesarica popolnoma tako, kakor bi vedela natančno, kakšna bo njena bodočnost in kakšne nezgode bi jo utegnile zadeti od zunaj. Naj se vije njena pot še tako mnogostransko, blizu površja se ne prikaže, zakaj tam so njeni smrtni sovražniki z dolgimi kljuni in suličastim jezikom: žolna in detal. — —

Toda, kako bo prišla iz temne ječe, ko se preobrazi in prelevi v postavnega, svetlorjavega hrošča, največjega med našimi rogini? Takrat si ne bo mogla več dolbsti pota in vendar bo prikrojena za lepše življenje v luči in svetlobi, za življenje pod svobodnim solncem. Treba je torej narediti izjemo in pripraviti pot že zdaj. — Ali pa taka ličinka pač ve, kakšno bitje bo kasneje? In če bi to vedela, kako bi mogla vedeti, da si kot močnejši junak s krepkimi čeljusti ne bo mogla izsekati pota iz ječe? Če pa že zdaj kot ličinka naredi pot na zunanji svet, kako naj se zavaruje pred sovražniki, ko bo počivala v dolgem, nevzdramnem spanju? Vse to naj vé in za prihodnost naj popolneje skrbi ta preprosti stvor — košček črevesa s čeljustmi, ki se leno pomika po temnih hodnikih hrastovega debla?

In vendar — enkrat v svojem življenju gre v nevarnost, izjé si pot proti površju, prežre ves les, načne tudi lublje in pusti kvečjemu tanko kožico. Nato gre nazaj v les in tam naredi širšo jajčasto duplo, tako veliko, da se bo mogla gibati kot razvit hrošč z dolgimi nogami. Odprtino na zunaj založi s čudovitimi utrdkami, ki dajejo varstvo proti sovražnikom, vendar pa puščajo možnost za prihodnji izhod. Prva

utrdba je iz grude drobno sesekanega lesa; druga utrdba pa iz rudninskih snovi, ki jih je nabrala živalca v teku življenja iz hrastovega lesa, ter jih prihranila za dan potrebe. Te snovi dá zdaj iz sebe, jih predela in zlepi (skita) v skledičast pokrovec, na ven vzboknjen, trd kot kamen in kost. Znotraj za to utrdbo je pa časih še tretja iz razgrizenega lesa. — Zdaj začne ličinka pripravljati stanico za mirno spanje do dne vstajenja. Okrog in okrog nastrga iz lesa drobičja, mehkega kot puh novorojenega piščeta, in z njim obloži en milimeter na debelo vso spalnico. Nato odloži orodje, sleče trdo kožo in se vleže kot buba mehke polti na mehko pernico. Njeno zadnje delo je, da se prav obrne za prihodnje vstajenje; ko se namreč vzbudi, bo že junaški hrošč s trdim oklepom, ki se ne bo mogel obrniti.

Naša tesarica v mladosti živi in dela za prihodnost, kakoršne nikoli ni videla, in o kateri je ni poučeval nihče — a nikdar se ne zmoti. Pride dan, hrošč se vzbudi, s krepkimi mahljaji razmakne lesni drobiž in ruje v rudninasti pokrov. Ta je sicer trd, da se ne dá zdrobiti, pa je pritrjen tako umno, da se od notranje strani odlušči cel, in junak stopa preko njega proti izhodu. Pregrize še tanki lub, če ga je še kaj ostalo, in lepi hrošč z dolgimi tipalnicami je na lepšem svetu.

Kako čudovita je torej zgodba take nezatne živalce! Zato ni čudno, če so strmeli celó veliki misleci-prirodoslovci, ki so preiskovali naravo in našli v njej delo velikih računov. Odtod besede slavnega švedskega naravoslovca Linnéja: »Zbudil sem se in videl iti mimo za hrbtom Boga, večnega, neskončnega, vsevednega, vsemogočnega. Videl sem ga in sem ostrmel! Bral sem nekoliko njegovih sledov v ustvarjenih rečeh; v vseh, tudi najmanjših, ki niso skoro nič, kakšna moč, kakšna modrost se tam razodeva, kako nerazrešljiva popolnost!«

Veliki možje so srkali iz božjih del tudi veliko vero. Natančno opazovanje narave brez vseh postranskih ozirav vodi vedno k Bogu, začetniku narave!

Človek in drevo! Ali si že kdaj pomislil na ozko zvezo med tema besedama? Ko si bil rojen so te položili v leseno zibel, mrliča te polože nekoč v leseno rakev. Streho nad glavo nosijo lesene grede, tla pod nogami so iz desak. Hrast je dal mizo, kjer kosiš, in bukev drva, ki te grejejo. Lesene hrane potrebuje ogenj, ki ti speče kruh in s katerim se predelavajo vse kovine v koristno orodje. Tudi orjaški skladi premoža v Zagorju, na Vestfalskem, na Angleškem in v Ameriki so le pogreznjeni in izpremenjeni gozdovi.

Toda milijoni in bilijoni malih nepridipravov so na delu noč in dan, da opustošijo koristni gozd. Človek je v tem boju popolnoma brez moči.

Če hodiš po gozdu in poslušáš ptičji koncert, se ti ustavi nena doma noža ob čudnem brnenju, ki se meša v radostno muziko. Dozdeva se ti, kot da čuješ bobnič v ptičji godbi.

Previdno se bližajš visokim starim deblom, odkoder prihaja glas, in kmalu se ti odkrije vneti tambur — zelena žolna. Trdno se drži debla s svojimi štirimi kremplji, s kljunovim dletom pa krepko nabija takt po deblu, da frčijo trske in oblanci na vse strani. Nabijanje je zdaj urno in zamolklo kot odmev od sekire iz daljave, zdaj zopet podobno daljnemu gromu. Kar se spomni lepi lovec v zelenem suknjiču nečesa, pa nabija po bližnji veji, da se trese in na daleč brenči. Svatovska pesem je to, s katero vabi samico z bobnom, kakor kos s svojo flavto. — Ne mine dolgo, že pride soproga pozdravljat pridnega tesarja. Nekaj časa se podita sem in tja in uganjata raznovrstno kratkočasje. Pa kmalu se spomnita, da bo treba stesati hišico za mladino: hitro jo mahmeta v gozdno samoto in po dolgem iskanju se odločita za mogočno bukev. Tesar pozna dobro svojo obrt: natančno ve, da je veličastno drevo od znotraj nagnito. Visoko gori je mesto, kjer je odtrgal mraz in vihar lepo vejo, — ondi naj bo vhod v novo trdnjavo.

Močni kljun služi za kladivo, s katerim preskuša ptičji tesar debla, so li zdrava ali bolehana; pa je tudi sveder, ki odpira lubje; je dleto, ki mu dolbe, in šestilo (cirkel), s katerim meri velikost odprtine. — Vrata si žolna napravi le toliko velika, da more lahko skozi. Tešeta pa zaročenca oba; ona dopoldne, on pa popoldne. Nekaj časa teče vhod vodoravno, notri se pa zabrne kolenčasto navzdol in konča v prostorni votlini, ki ima dovolj prostora za mladiče in stare.

Četudi sta tesarja zelo pridna delavca, vendar potrebujeta štirinajst dni, da je vse v pravem stanu za naselbino. Če pomislimo, kako nekomodno in nerodno je stanje, v katerem morata sekati in klestiti ure in ure za svojo stavbo, jima moramo v resnici zaklicati: Čast pridnemu delu!

Toda že nas je začul lepi mojster. Oster, pretresljiv krik — in v dolgih lokih nam izgineta oba tesarja izpred oči. — — —

Tudi rod sesalcev ima svoje tesarje. Pravi mojster v tej stroki je bober, žival podobna vidri, ki je živela svoje dni v velikem številu po ljubljanskem barju, danes pa živi le še redko ob Donavi in njenih pritokih; pač pa jih je še mnogo v Sibiriji, zlasti pa v Severni Ameriki.

Z veliko umetnostjo si postavi bober svoje stanovanje. Stoluje namreč ob vodah, ki so toliko globoke, da nikoli ne zmrznejo do dna. V taki vodi si napravi bober najprej kot temelj preprosto navpično steno iz vej, kamenja in blata, nekako škarpo, kot jih vidimo pri uravnavi (regulaciji) vodâ. Ta prag povečava leto za letom, in ker poženo iz njega mladike, je podoben živi meji sredi vode. Na te zidove naslanjajo bobri svoje palače. Vsaka je namenjena za dve ali tri družine in ima po dvoje nadstropij. Gornje je pravo stanovanje nad vodno gladino; spodnje pa je pod vodo in služi kot shramba za zalogo mladik in lubja in je v zvezi z gornjim nadstropjem, ki je od zunaj popolnoma nedostopno, dočim vodi v spodnje nadstropje od zunaj en sam vhod, a tudi ta pod vodo. Te, do 3 m visoke indijanske kočice so podobne

krušnim pečem, narejenih iz kolov, in so prepletene med seboj z vejami ter dobro zamašene z blatom.

Ko podirajo bobri z ostrimi glodači drevesa, najrajši vrbe, breze, jesene in topole, jim gre delo iz pod rok, kot bi imeli na razpolago najboljše žage in sekire. Par minut, in precej debel količek že pade gladko odrezan na tla. Tudi bobrov mladiček, velik kot napol dorasla mačica, pomaga starim pri delu. Seveda uniči večja bobrova naselbina velike množine lesa; za eno samo kočjo treba cel voz mehkega lesa.

Dasi ima ta živalca v sebi zdravilno bobrovino, ki so jo rabili časih radi proti krču in plačevali lot po K 20—; četudi je dragocen njen kožuh, vendar se je morala iz gospodarskih, kmetijskih in gozdarskih ozirov umakniti iz naše domovine za vedno. (Dalje prih.)

Franjo Neubauer:

Otrok in solnce.

Kam potuješ, solnček zlati,
kam tako se ti mudi?
Ali sêstrica za góro,
ali bratec ti živi?

„Že se dviga bratec – mesec,
kmalu pride za menojo,
in nešteto sestic — zvezdic
ti pokažem še nocoj.“

